

Αντιμετώπιση των ατόμων με αναπηρία στην κοινότητα

Κουνή Κωνσταντίνα¹, Μανδάνη Χριστίνα², Τσαμπούλα Ηλιάννα²

1. Τεχνολόγος Ιατρικών Εργαστηρίων, Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο «ΑΤΤΙΚΟΝ»
2. Νοσηλεύτρια, MSc, PhD (c), Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο «ΑΤΤΙΚΟΝ»

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Εισαγωγή: Η αύξηση του προσδόκιμου ζωής, η αύξηση των ηλικιωμένων ατόμων και η τεχνολογική πρόοδος ιδιαίτερα στον τομέα της ιατρικής, κάνουν τα άτομα με αναπηρία (ΑμεΑ) να αποτελούν μια ολοένα και μεγαλύτερη πληθυσμιακή ομάδα. Σύμφωνα με στοιχεία που συγκέντρωσε η Eurostat, σχεδόν το 25% των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (24,7%) ηλικίας 16 ετών και άνω είναι άτομα με μερική ή σοβαρού βαθμού αναπηρία. Σύμφωνα με τον Π.Ο.Υ τα άτομα με αναπηρίες ξεπερνούν το ένα δισεκατομμύριο, ή το 15% του παγκόσμιου πληθυσμού. Αν και έχουν θεσπιστεί νομοθετικά πλαίσια για τον τρόπο αντιμετώπισης των ΑμεΑ πολλές φορές γίνονται αντικείμενο κοινωνικού ρατσισμού και μη ίσης αντιμετώπισης από το σύνολο.

Σκοπός: Η παρούσα ανασκόπηση έχει ως σκοπό την διερεύνηση του τρόπου διαχείρισης των ΑμεΑ από την κοινότητα.

Μεθοδολογία: Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε περιελάμβανε αναζήτηση ανασκοπικών και ερευνητικών μελετών της τελευταίας πενταετίας (2019 έως 2023) στις ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων PubMed και Cochrane Library στην ελληνική και αγγλική γλώσσα.

Αποτελέσματα: Μετά την ανασκόπηση των επιλεγμένων μελετών διαπιστώθηκε ότι μόνο τα μισά από τα άτομα με αναπηρία εργάζονται, ενώ η αναλογία αυτή για τα άτομα χωρίς αναπηρία είναι 3 στα 4. Το 28,4 % των ατόμων με αναπηρία αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού έναντι του 17,8% των ατόμων χωρίς αναπηρία. Μόλις το 29,4 % των ατόμων με αναπηρία έχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε σύγκριση με το 43,8 % των ατόμων χωρίς αναπηρία. Το 52 % των ατόμων με αναπηρία αισθάνεται ότι υφίσταται διακρίσεις.

Συμπεράσματα: Συμπερασματικά οι μελέτες κατέδειξαν ότι ο βαθμός και η φύση της αναπηρίας, η αυτοεκτίμηση και ο χαρακτήρας των ατόμων με σωματικές αναπηρίες επηρεάζουν την κοινωνική αποδοχή. Τα άτομα με ειδικές ανάγκες να είναι η κοινωνική ομάδα με τον υψηλότερο δείκτη ανεργίας και με το χαμηλότερο εισόδημα. Επίσης, και στον εκπαιδευτικό τομέα παρατηρούνται διακρίσεις. Προτείνεται, ριζική αλλαγή του τρόπου σκέψης, αναβάθμιση της εκπαίδευσης, καλλιέργεια κοινωνικής συνείδησης και επιβολή κυρώσεων από τα αρμόδια όργανα με σκοπό την τροποποίηση ρατσιστικής συμπεριφοράς και την εξάλειψη των προκαταλήψεων απέναντι στα άτομα ΑμεΑ.

Λέξεις Κλειδιά: Αποδοχή, άτομα με αναπηρίες, κοινότητα.

Υπεύθυνος αλληλογραφίας: Ηλιάννα Τσαμπούλα, Στρατηγού Μακρυγιάννη 12, Χαϊδάρη, Τ.Κ 12461, Τηλέφωνο Επικοινωνίας : 6982560639, E-mail: hlianatsamp@hotmail.co.uk

How community faced people with disabilities

Kouni Konstantina¹, Mandani Christina², Tsampoula Iliana²

1. Medical laboratory technician, University General Hospital «ΑΤΤΙΚΟΝ».
2. RN, MSc, PhD (c), University General Hospital «ΑΤΤΙΚΟΝ»

ABSTRACT

Introduction: The increase in life expectancy, the increase of elderly people and the technological progress especially in the field of medicine, make people with disabilities (PWD) an increasingly large population group. According to data collected by Eurostat, almost 25% of the citizens of the Union (24.7%) aged 16 and over are people with partial or severe gradual need. According to W.H.O people with disabilities exceed one billion or 15% of the world's population. Although legislative frameworks have been established for the treatment of people with disabilities, they often become the object of social racism and unequal treatment by the whole.

Aim: The aim of this review is to investigate how people with disabilities are treated by the community.

Methodology: The methodology followed included a search for review and research studies of the last five years (2019 to 2023) in PubMed and Cochrane Library databases in Greek and English language .

Results: After reviewing the selected studies it was found that only half of people with disabilities are working, while this ratio for people without disabilities is 3 in 4. The 28.4% of disabled people are at risk of poverty or social exclusion

compared to 17.8% of non-disabled people. Only 29.4% of people with disabilities have a higher education degree compared to 43.8% of people without disabilities. The 52% of people with disabilities feel discriminated against.

Conclusions: In conclusion, the studies showed that the degree and nature of disability, self-esteem and character of people with physical disabilities affect social acceptance. People with special needs should be the social group with the highest unemployment rate and with the lowest income. Also, discriminations are observed in the educational sector. It is proposed to radically change the way of thinking, upgrade education, cultivate social consciousness and impose sanctions by the competent bodies in order to modify racist behaviour and eliminate prejudices against people with disabilities.

Keywords: Acceptance, people with disabilities, community.

Corresponding Author: Iliana Tsampoula, Stratigou Makrigianni 12, Haidari – Athens, Post Code:12461, Telephone: 6982560639, E-mail: hlianatsamp@hotmail.co.uk

Η οικογένεια της Αιμοδοσίας του Π.Γ.Ν «ΑΤΤΙΚΟΝ» αποχαιρέτησε φέτος το καλοκαίρι την Κωνσταντίνα Κουνή Τεχνολόγο Ιατρικών Εργαστηρίων, συνάδελφο, φίλη, πομπό θετικής ενέργειας και αγωνίστρια. Η παρούσα εργασία αφιερώνεται σε όλα τα άτομα με αναπηρίες από την ίδια την Κωνσταντίνα η οποία ήταν και η ίδια άτομο ΑμεΑ. Το ταξίδι της στη ζωή διήρκεσε 28 χρόνια τα μηνύματα αισιοδοξίας και κουράγιου που μας μοίρασε θα αποτελούν για πάντα την κινητήρια δύναμη για να μην τα παρατάμε ποτέ. Γιατί σημασία έχει να αφήνουμε τον κόσμο λίγο καλύτερο από ότι τον βρήκαμε. Θα τα ξαναπούμε.....

Οι συνάδελφοί σου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ορολογία που αφορά τον τομέα των ατόμων με αναπηρία διαφέρει από χώρα σε χώρα. Στην Ελλάδα «ΑμεΑ» σημαίνει Άτομα με Αναπηρία και «ΑμΕΑ» σημαίνει Άτομα με Ειδικές Ανάγκες. Η σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία ορίζει τα άτομα με αναπηρία ως: «τα άτομα με μακροχρόνιες σωματικές, νοητικές, πνευματικές ή αισθητηριακές βλάβες, οι οποίες σε αλληλεπίδραση με διάφορα εμπόδια δύνανται να παρεμποδίσουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κοινωνία σε ίση βάση με τους άλλους».¹ Οι αναπηρίες χωρίζονται σε εκ

γενετής ή επίκτητες (αφορούν τον τρόπο που ένα άτομο απέκτησε την αναπηρία που έχει) , σε αφανείς ή εμφανείς και σε μόνιμες ή παροδικές.²

Το κράτος αναγνωρίζοντας τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρίες στην καθημερινότητα τους παρέχουν διευκολύνσεις σε διάφορους τομείς όπως η εκπαίδευση, η εργασία και η απασχόληση, η υγεία και η κοινωνική πρόνοια, η ασφάλιση, οι μεταφορές και η επικοινωνία.³ Στη γενική συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών που έλαβε χώρα στις 9 Δεκέμβρη του 1975 πρωτοδιακηρύχθηκαν τα δικαιώματα των ΑμεΑ. Τα δικαιώματα των ΑμεΑ

επικεντρώνονται στην ένταξή τους στην κοινωνία με όσο πιο ολοκληρωμένο και εποικοδομητικό ρόλο και διέπονται από τις βασικές αρχές της συμμετοχής, της ένταξης στο κοινωνικό σύνολο, της ενίσχυσης για ανάπτυξη της προσωπικότητας, της αποκέντρωσης και του διεπαγγελματικού συντονισμού. Περίπου το 10% του παγκόσμιου πληθυσμού, ή 650 εκατομμύρια άνθρωποι, ζουν με κάποια σωματική αναπηρία.⁴ Είναι η μεγαλύτερη μειονότητα στον κόσμο. Το 80% των ατόμων με αναπηρία ζει σε αναπτυσσόμενες χώρες, σύμφωνα με το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα του ΟΗΕ (UNDP).⁵ Συγκριτικές μελέτες για τη νομοθεσία για τα άτομα με αναπηρία δείχνουν ότι μόνο 45 χώρες έχουν νόμους κατά των διακρίσεων και άλλους ειδικούς νόμους για την αναπηρία.⁶ Ο αριθμός των ατόμων ΑμεΑ αυξάνεται συνεχώς μέσω της πληθυσμιακής αύξησης, της ιατρικής προόδου και της διαδικασίας γήρανσης, λέει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ). Σε χώρες με προσδόκιμο ζωής άνω των 70 ετών, τα άτομα περνούν κατά μέσο όρο περίπου 8 χρόνια, ή το 11,5 τοις εκατό της διάρκειας ζωής τους, ζώντας με αναπηρίες.⁷ Η Παγκόσμια Τράπεζα εκτιμά ότι το 20 τοις εκατό των φτωχότερων ανθρώπων του κόσμου είναι ανάπηροι και τείνουν να θεωρούνται στις κοινότητές τους ως οι πιο μειονεκτούντες.⁸ Σε ορισμένες χώρες, έως και

το ένα τέταρτο των αναπηριών είναι αποτέλεσμα τραυματισμών και βίας.⁹

Προβλήματα των ΑμεΑ και τρόποι διαχείρισης από την κοινότητα.

Η επικράτηση της ενδοοικογενειακής και οικογενειακής βίας παγκοσμίως έχει πάρει διαστάσεις επιδημίας σε παγκόσμιο επίπεδο. Την περίοδο της πανδημίας COVID-19 αποδείχθηκε ότι οικιακά και οικογενειακά η βία αυξήθηκε σημαντικά.¹⁰ Όσον αφορά τα ΑμεΑ η πανδημία τόνισε τα εμπόδια και τα υφιστάμενα ζητήματα που αντιμετωπίζουν σε καθημερινό επίπεδο οδηγώντας πολλές φορές σε εξάρσεις βίας κατά αυτών.¹¹ Τα ΑμεΑ αντιμετωπίζουν στην καθημερινότητα τους περιστατικά σωματικής βίας, σεξουαλικής και συναισθηματικής κακοποίησης, εκφοβισμού, απειλές βίας, οικονομική στέρηση και άγχος για το αύριο (Αυστραλιανό Ινστιτούτο Υγείας και Πρόνοιας, 2018). Τα προαναφερθέντα μπορούν να συμβούν είτε μέσα στην οικογένεια από τους ίδιους τους γονείς των ατόμων ΑμεΑ, από συντρόφους, αδέρφια, γείτονες, φροντιστές ή συναδέλφους.¹² Επιπλέον, τα ζητήματα και οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία περιλαμβάνουν εξάρτηση για φροντίδα και βοήθεια, εμπόδια στην αναφορά κακοποίησης και αναζήτησης βοήθειας, φόβος αντεκδίκησης και άλλες αρνητικές συνέπειες αν αναφερθεί σωματική ή συναισθηματική κακοποίηση που σχετίζεται

με την αναπηρία.¹³ Το 2016 στην Αυστραλία, το 5,9% των γυναικών και το 5,6% των ανδρών που ζουν με αναπηρία υπέστησαν σωματική κακοποίηση.¹⁴ Σύμφωνα με έρευνες οι γυναίκες με αναπηρία έχουν διπλάσιες πιθανότητες να βιώσουν ενδοοικογενειακή βία από τις γυναίκες που δεν έχουν κάποια αναπηρία.

Οι λόγοι που συντελούν στο να αυξηθούν τα περιστατικά μη ίσης αντιμετώπισης των ΑμεΑ από την κοινότητα είναι πολλές φορές η ίδια η φύση της αναπηρίας αν μιλάμε για παράδειγμα για κινητικές αναπηρίες, η εξάρτηση αυτών από τους φροντιστές τους, η έλλειψη γνώσεων σχετικά με τα δικαιώματά τους κ.α.¹⁵ Μεγάλο μέρος της πρώιμης έρευνας για την ενδοοικογενειακή και οικογενειακή βία που βιώνουν οι άνθρωποι με αναπηρίες επικεντρώνεται στη σωματική, ψυχολογική και σεξουαλική κακοποίηση, ιδιαίτερα σε γυναίκες και παιδιά με νοητική υστέρηση.¹⁶ Παραδείγματα άλλων τύπων ενδοοικογενειακής και οικογενειακής βίας που σχετίζεται με την αναπηρία περιλαμβάνουν χειραγώγηση φαρμάκων, άρνηση πρόσβασης σε συσκευές επικοινωνίας, άρνηση βοήθειας σε βασικές δραστηριότητες και καταστροφή βοηθητικού εξοπλισμού.¹⁷ Οι γυναίκες με αναπηρία αναγνωρίζονται ότι βρίσκονται σε πολλαπλά μειονεκτική θέση, βιώνουν αποκλεισμό λόγω του φύλου τους και της αναπηρίας τους.

Η θνησιμότητα για παιδιά με αναπηρίες μπορεί να φτάσει το 80 τοις εκατό σε χώρες

όπου η θνησιμότητα κάτω των πέντε ετών στο σύνολό της έχει μειωθεί κάτω από 20 τοις εκατό, λέει το Υπουργείο Διεθνούς Ανάπτυξης του Ηνωμένου Βασιλείου.¹⁸

Οι γυναίκες και τα κορίτσια με αναπηρία είναι ιδιαίτερα ευάλωτα στην κακοποίηση.¹⁹ Μια μικρή έρευνα του 2019 στην Ορίσα της Ινδίας, διαπίστωσε ότι σχεδόν όλες οι γυναίκες και τα κορίτσια με αναπηρίες ξυλοκοπήθηκαν στο σπίτι, το 25 τοις εκατό των γυναικών με διανοητική αναπηρία είχαν βιαστεί και το 6 τοις εκατό των γυναικών με αναπηρία είχαν στερηθεί βία.²⁰

Πρόσφατες έρευνες δείχνουν ότι η βία κατά των παιδιών με αναπηρία εμφανίζεται σε ετήσια ποσοστά τουλάχιστον 1,7 φορές μεγαλύτερα από ό,τι για τους συνομηλικούς τους χωρίς αναπηρία.²¹ Τα άτομα με αναπηρία είναι πιο πιθανό να πέφτουν θύματα βίας ή βιασμού, σύμφωνα με μια βρετανική μελέτη του 2020, και λιγότερο πιθανό να λάβουν αστυνομική επέμβαση, νομική προστασία ή προληπτική φροντίδα.²²

ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΣ

Πραγματοποιήθηκε ανασκόπηση της διεθνούς βιβλιογραφίας στις διεθνείς βάσεις ηλεκτρονικών δεδομένων PubMed και Cochrane Library από την 1 Αυγούστου του 2023 έως τις 30 Οκτωβρίου του 2023 με θέμα τον τρόπο αντιμετώπισης των ατόμων ΑμεΑ από την κοινότητα. Όσον αφορά την στρατηγική αναζήτησης στις βάσεις δεδομένων, χρησιμοποιήθηκαν οι παρακάτω

λέξεις κλειδιά: “Acceptance”, “People with Disabilities”, “Community”. Τα κριτήρια αποκλεισμού που χρησιμοποιήθηκαν είναι τα άρθρα να μην είναι μελέτες περίπτωσης, άρθρα σύνταξης και γράμματα προς τον εκδότη, να αφορούν μελέτες της τελευταίας πενταετίας (2019 έως 2023) , να μην έχουν γίνει μελέτες ή πειράματα πάνω σε ζώα και να μην έχουν δημοσιευτεί σε άλλη γλώσσα πέρα της αγγλικής.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ-ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, ο σκοπός της παρούσας ανασκόπησης ήταν η διερεύνηση του τρόπου αντιμετώπισης των ατόμων ΑμεΑ από την κοινότητα. Μετά από εκτενή ανασκόπηση της βιβλιογραφίας στις διεθνείς βάσεις δεδομένων PubMed και Cochrane Librey, βρέθηκαν 22 μελέτες σχετικές με το ανωτέρω θέμα. Από τα ευρήματα των 22 αυτών μελετών προκύπτει ότι αν και σε όλες τις χώρες υπάρχουν νόμοι που προστατεύουν τα άτομα με αναπηρίες δυστυχώς συνεχίζουν και υπάρχουν φαινόμενα κακοποίησης, μη ίσων ευκαιριών και ρατσισμού απέναντι σε αυτά.^{1-4,7-14,16-24} Ένα πολύ ενδιαφέρον εύρημα της παρούσας ανασκόπησης είναι ότι την περίοδο της πανδημίας COVID-19 τα φαινόμενα κακοποίησης λεκτικής και σωματικής απέναντι σε άτομα ΑμεΑ αυξήθηκαν.^{3,13,16} Οι γυναίκες και τα παιδιά αποτελούν συχνά πιο εύκολο στόχο.¹⁶⁻²⁴ Όλες οι μελέτες αναφέρονταν σε άτομα που

έπασχαν κυρίως από σωματικές και νοητικές αναπηρίες που είναι και οι πιο συχνές μορφές αναπηρίας.^{1-4,7-14,16-24} Ένα ακόμη σημαντικό εύρημα είναι ότι το 90% των παιδιών με αναπηρίες σε χώρες χαμηλού και χαμηλότερου μεσαίου εισοδήματος δεν πηγαίνουν σχολείο επίσης τα παιδιά πρόσφυγες με αναπηρίες αντιμετώπιζαν ιδιαίτερα και συνεχή εμπόδια στην εγγραφή στο σχολείο.¹⁹⁻²⁴ Ιστορικά, τα παιδιά με αναπηρίες έχουν αποκλειστεί από το γενικό εκπαιδευτικό σύστημα και έχουν τοποθετηθεί σε «ειδικά σχολεία».^{5-6,17} Σε ορισμένες περιπτώσεις, χωρίζονται από τις οικογένειές τους και τοποθετούνται σε ιδρύματα μακροχρόνιας διαμονής όπου εκπαιδεύονται απομονωμένα από την κοινότητα, ενώ ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό δεν λαμβάνει καθόλου εκπαίδευση.^{11,13,19-24} Και οι δύο πρακτικές επιμένουν σε πολλές περιοχές, για παράδειγμα, η Ανατολική Ευρώπη έχει τον υψηλότερο αριθμό ιδρυματοποιημένων παιδιών στον κόσμο και ένα παιδί με αναπηρία έχει σχεδόν 17 φορές περισσότερες πιθανότητες να εισαχθεί σε ιδρύματα από άλλα παιδιά.⁵⁻⁶ Τέλος, το σημαντικότερο εύρημα της παρούσας ανασκόπησης είναι ότι στην συντριπτική τους πλειοψηφία τα άτομα ΑμεΑ δεν ζουν μόνα τους με αποτέλεσμα σε αρκετές περιπτώσεις η φροντίδα τους και η οικονομική τους ευμάρεια να υπόκεινται στην καλή προαίρεση του εκάστοτε φροντιστή.^{1-4,7-14,16-24} Σε ένα μεγάλο ποσοστό κυρίως σε

χώρες μη ανεπτυγμένες δεν υπάρχει η στοιχειώδης πρόσβαση σε δομές παροχής υγείας ή ενημέρωσης είτε λόγω απόστασης είτε λόγω μη επαρκούς ενημέρωσης στους φροντιστές ή και στα ίδια τα άτομα ΑμεΑ.^{11,13,19-24} Θα πρέπει να γίνουν περισσότερες ενέργειες από τους Παγκόσμιους και εθνικούς φορείς παροχής υγείας και για την ευαισθητοποίηση και ενημέρωση των πολιτών σχετικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρίες.

Περιορισμοί

Η συγκεκριμένη βιβλιογραφική ανασκόπηση έχει ορισμένους περιορισμούς που κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν. Παρόλο που η βιβλιογραφική ανασκόπηση που πραγματοποιήθηκε ήταν αρκετά εκτενής, μπορεί να υπάρχουν κάποιες μελέτες που δεν έχουν ακόμη δημοσιευθεί σε επιστημονικά περιοδικά, εισάγοντας έτσι σημαντικά συστηματικά σφάλματα «δημοσίευσης» στην ανασκόπηση. Επιπλέον, ένας άλλος περιορισμός που οδηγεί στην εισαγωγή ενός άλλου σημαντικού σφάλματος είναι ότι ελέγχθηκαν μόνο μελέτες που δημοσιεύτηκαν στα αγγλικά, πράγμα που σημαίνει ότι μπορεί να υπάρχουν μελέτες που έχουν δημοσιευτεί για αυτό το θέμα σε άλλες γλώσσες που δεν συμπεριλήφθηκαν. Τέλος, ακόμη ένας περιορισμός είναι ότι το είδος της πλειοψηφίας των μελετών που έχουν δημοσιευτεί, δεν ανήκει στα υψηλά επίπεδα

τεκμηρίωσης, όπως είναι οι συστηματικές ανασκοπήσεις, οι μετα-ανάλυσεις και οι τυχαιοποιημένες ελεγχόμενες δοκιμές, γεγονός που οδηγεί στο ότι δεν μπορούν να προκύψουν ισχυρά συμπεράσματα από τη συγκεκριμένη ανασκόπηση.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όλες οι χώρες πρέπει να λάβουν μια σειρά μέτρων, με την ενεργό συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία, για να διασφαλίσουν και να προωθήσουν την πλήρη πραγματοποίηση όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών για όλα τα άτομα με αναπηρίες χωρίς κανενός είδους διακρίσεις.²³ Όλοι έχουν δικαίωμα στην ίση προστασία και ευεργετήματα του νόμου χωρίς διακρίσεις. Οι γυναίκες και τα παιδιά με αναπηρία βιώνουν πολλαπλές διακρίσεις. Οι χώρες πρέπει να λάβουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλίσουν ότι οι γυναίκες και τα παιδιά με αναπηρίες μπορούν να απολαμβάνουν πλήρως τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που ορίζονται στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών.²⁴⁻²⁵ Οι επιστήμονες υγείας ειδικότερα πρέπει να είναι ευαισθητοποιημένοι για τα δικαιώματα, τις δυνατότητες και τη συνεισφορά των ατόμων με αναπηρία στην κοινότητα. Επίσης, θα πρέπει να αμφισβητήσουν τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις σχετικά με τα άτομα με αναπηρίες μέσω εκστρατειών, εκπαίδευσης,

μέσων ενημέρωσης και προγραμμάτων ευαισθητοποίησης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Saleme P, Seydel T, Pang B, Deshpande S, Parkinson J. An Integrative Literature Review of Interventions to Protect People with Disabilities from Domestic and Family Violence. *Int J Environ Res Public Health*. 2023 Jan 25;20(3):2145.
2. Aldridge J. “Not an either/or situation”: The minimization of violence against women in United Kingdom “domestic abuse” policy. *Violence Against Women*. 2021;27:1823–1839.
3. Lund E.M. Interpersonal violence against people with disabilities: Additional concerns and considerations in the COVID-19 pandemic. *Rehabil. Psychol*. 2020;65:199.
4. Australian Bureau of Statistics . Disability and Violence-In Focus: Crime and Justice Statistics. Australian Bureau of Statistics; Canberra, Australia: 2021.
5. Australian Public Service Commission . Definition of Disability. Australian Government; Canberra, Australia: 2019.
6. United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD) 2008.
7. Dammeyer J., Chapman M. A national survey on violence and discrimination among people with disabilities. *BMC Public Health*. 2018;18:355.
8. Bowen E., Swift C. The prevalence and correlates of partner violence used and experienced by adults with intellectual disabilities: A systematic review and call to action. *Trauma Violence Abus*. 2019;20:693–705.
9. Iudici A., Antonello A., Turchi G. Intimate partner violence against disabled persons: Clinical and health impact, intersections, issues and intervention strategies. *Sex. Cult*. 2019;23:684–704.
10. Stone M. Preventing sexual violence against people with disabilities: Empowerment self-defense, risk reduction education, and organizational change. *Sex. Assault Risk Reduct. Resist*. 2018:353–378.
11. Soares MLM, Guimarães NGM, Bonfada D. Tendência, especialização e circunstâncias associadas às violências contra populações vulneráveis no Brasil, entre 2009 e 2017 [Trend, spatialization and circumstances associated with violence against vulnerable populations in Brazil,

-
- between 2009 and 2017]. *Cien Saude Colet.* 2021 Nov;26(11):5751-5763.
12. Clemente KAP, Silva SVD, Vieira GI, Bortoli MC, Toma TS, Ramos VD, Brito CMM. Barriers to the access of people with disabilities to health services: a scoping review. *Rev Saude Publica.* 2022 Jul 1;56:64.
13. Ayuningtyas D, Ardi NS, Barinda S, Larasanti A, Napitupulu T, Margaretha C, Hasibuan SU. Inclusivity of Persons With Disabilities in the Work Sector During the Covid-19 Pandemic in Indonesia. *Front Public Health.* 2022 Mar 29;10:835552.
14. Gulati G, Cusack A, Kelly BD, Kilcommins S, Dunne CP. Experiences of people with intellectual disabilities encountering law enforcement officials as the suspects of crime - A narrative systematic review. *Int J Law Psychiatry.* 2020 Jul-Aug;71:101609.
15. Fong JH. Disability incidence and functional decline among older adults with major chronic diseases. *BMC Geriatr.* 2019 Nov 21;19(1):323.
16. Scherer N, Mactaggart I, Huggett C, Pheng P, Rahman MU, Wilbur J. Are the rights of people with disabilities included in international guidance on WASH during the COVID-19 pandemic? Content analysis using EquiFrame. *BMJ Open.* 2021 Jul 13;11(7):e046112.
17. Jairoun AA, Al-Hemyari SS, Shahwan M, Brian Godman, El-Dahiyat F, Kurdi A, Zyoud SH. Access to community pharmacy services for people with disabilities: Barriers, challenges, and opportunities. *Res Social Adm Pharm.* 2022 May;18(5):2711-2713.
18. Javanparast S, Naqvi SKA, Mwanri L. Health service access and utilisation amongst culturally and linguistically diverse populations in regional South Australia: a qualitative study. *Rural Remote Health.* 2020 Nov;20(4):5694.
19. Kim HJ, Jang SN, Lim JY. Service Demand for and Awareness of a Primary Healthcare Pilot Project for People With Disabilities. *J Korean Med Sci.* 2022 Aug 1;37(30).
20. Zhao X, Wang H. Disparities in unmet health service needs among people with disabilities in China. *Int J Qual Health Care.* 2021 Oct 20;33(4).
21. Mwaka CR, Best KL, Gamache S, Gagnon M, Routhier F. Public Transport Accessibility for People With Disabilities: Protocol for a Scoping Review. *JMIR Res Protoc.* 2023 Mar 28;12:e43188.
22. Adugna MB, Nabbouh F, Shehata S, Ghahari S. Barriers and facilitators to healthcare access for children with disabilities in low and middle income sub-Saharan African countries: a
-

- scoping review. BMC Health Serv Res. 2020 Jan 6;20(1):15.
23. Munthali AC, Swartz L, Mannan H, MacLachlan M, Chilimampungu C, Makupe C. "This one will delay us": barriers to accessing health care services among persons with disabilities in Malawi. Disabil Rehabil. 2019 Mar;41(6):683-690. doi: 10.1080/09638288.2017.1404148. Epub 2017 Nov 26. PMID: 29172751.
24. da Cunha MAO, Santos HF, de Carvalho MEL, Miranda GMD, de Albuquerque MDSV, de Oliveira RS, de Albuquerque AFC, Penn-Kekana L, Kuper H, Lyra TM. Health Care for People with Disabilities in the Unified Health System in Brazil: A Scoping Review. Int J Environ Res Public Health. 2022 Jan 28;19(3):1472.
25. Ride G, Newton DC. Exploring professionals' perceptions of the barriers and enablers to young people with physical disabilities accessing sexual and reproductive health services in Australia. Sex Health. 2018 Jul;15(4):312-317.